

STATUS FOR VERNEVERDIGE KULTURMINNER I UTVALGTE KOMMUNER

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2015-2019

Bø kommune

Telemark fylke 2019

Dammann, Åse

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel STATUS FOR VERNEVERDIGE KULTURMINNER I UTVALGTE KOMMUNER Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2015-2019 Bø kommune Telemark fylke 2019	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 81/2019	Publiseringsdato 17.03.2020
	Prosjektnummer 1021469	Oppdragstidspunkt 2019-2020
	Forsidebilde Den gamle butikkbygningen på Oterholt er en del av Bø museum. Området er regulert til bevaring (08210010001). Foto: ÅD/NIKU 2019	
Forfatter(e) Dammann, Åse	Sider 42	Tilgjengelighet Begrenset
	Avdeling Bygning	

Prosjektleder Åse Dammann
Prosjektmedarbeider(e) Nils Aage Hafsal, Monica Kristiansen
Kvalitetssikrer Edvard Undall

Oppdragsgiver(e) Riksantikvaren v/Lars Rogstad

<p>Sammendrag</p> <p>I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for verneverdige kulturminner og SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Bø kommune i Telemark fylke i perioden 2014-2019. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner», som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 10 utvalgte kommuner. SEFRAK-bygninger i Bø ble kontrollregistrert for fjerde gang i 2019. 20 % av SEFRAK-bygningene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i Bø har gått tapt siden tidlig 1990-tall. Det årlige tapet i perioden 2014-2019 er på 0,7 %. 45 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene var endret, 11 % var truet og 3 % var sterkt truet. Tilstanden var bedre for de verneverdige kulturminnene (ingen truet) enn for SEFRAK-bygningene uten tilsvarende vern (15 % truet).</p>
--

Emneord Kulturminne, verneverdig, SEFRAK, bygning, miljøovervåking, kontrollregistrering, tap, endring, tilstand, Bø, Telemark

Avdelingsleder

Annika Haugen

Forord

I denne rapporten presenteres oversikt over tap, tilstand og endring av SEFRAK-registrerte bygninger og verneverdige kulturminner i Bø kommune, basert på feltkontroll i 2019 i Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner». Overvåkingsresultatene skal gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig kulturminneforvaltning. Analyser av tapsårsaker og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad vil bli presentert i programmets sluttrapport i 2020.

NIKU takker for velvilje og hjelp fra huseiere, lokalbefolkning og kommuneforvaltning i forbindelse med feltarbeidet i Bø kommune i 2019.

Kontaktperson hos Riksantikvaren er Lars Rogstad.

NIKU, mars 2020

Åse Dammann

Innholdsfortegnelse

Tabelloversikt	6
Figuroversikt	6
Ordforklaringer	7
1 Sammenheng	9
2 Innledning	11
3 Metode	12
3.1 SEFRAK-bygninger	12
3.2 Kommunalt verneverdige kulturminner	12
3.3 Statlig listeførte bygninger	13
3.4 Listeførte kirker	13
3.5 Utvalgte kommuner	15
3.6 Tidsintervaller	15
3.7 Registreringsparametere	16
3.8 Vurderingsparametere	18
3.9 Feltarbeid, databearbeiding og datalagring	19
3.10 Datagrunnlag Bø kommune 4. omdrev	20
4 Resultat – verneverdige kulturminner	21
5 Resultat – SEFRAK-bygninger	23
5.1 Tap pr omdrev	23
5.2 Akkumulert tap	23
5.3 Årlig tap	23
5.4 Tapsårsaker	25
5.5 Tilstand	25
5.6 A-B-C-endring	25
5.7 Annen endring	25
5.8 Sosial miljøsammenheng	27
5.9 Geografiske variasjoner	27
5.10 Bygningstyper	28
5.11 Bolig/våningshus	30
5.12 Driftsbygninger	31
5.13 Mindre uthus	32
5.14 Seter/utmarkshus	33
6 Virkemidler for vern	35
Kilder	36
Vedlegg 1: Geografiske områder 10 kommuner	37
Vedlegg 2: Detaljert resultat SEFRAK-bygninger Bø kommune	38
Vedlegg 3: Nøkkeltall 10 kommuner	40

Tabelloversikt

Tabell 1 Undersøkellesgrunnlag. SEFRAK-bygninger	12
Tabell 2 Undersøkellesgrunnlag. Listeførte kirker	13
Tabell 3 10 kommuner. Karakteristikk og hovednæringer	15
Tabell 4 Folketall og befolkningsutvikling. Kommunevis oversikt	15
Tabell 5 Tidsintervaller for kontrollregistrering i MOV-programmet	15
Tabell 6 Registreringsparametere	16
Tabell 7 Vurderingsparametere. Bygningstyper	18
Tabell 8 Vurderingsparametere. Samfunnssektor og Sosial miljøsammenheng	18
Tabell 9 Tilstand for verneverdige kulturminner og SEFRAK-bygninger uten vern	21
Tabell 10 Tap av SEFRAK-bygninger. 1.-4. omdrev	23
Tabell 11 Truete/sterkt truete SEFRAK-bygninger. 1.-4. omdrev	25
Tabell 12 A-B-C-endring – SEFRAK-bygninger. 1.-4. omdrev	25
Tabell 13 Annen endring – SEFRAK-bygninger. 4. omdrev	25
Tabell 14 Tap og tilstand fordelt på geografiske områder i Bø. SEFRAK-bygninger	27
Tabell 15 Tap, tilstand og endring for bygningskategorier i SEFRAK	28
Tabell 16 Geografiske kategorier 10 kommuner	37
Tabell 17 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Bygningstyper	38
Tabell 18 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Sosial miljøsammenheng	39
Tabell 19 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Samfunnssektor	39
Tabell 20 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Spredtbygd/tettbygd	39
Tabell 21 Nøkkeltall SEFRAK-bygninger 10 kommuner. Tap 1.-4. omdrev	40
Tabell 22 Nøkkeltall SEFRAK-bygninger 10 kommuner. Tap, tilstand og endring 4. omdrev	40
Tabell 23 Nøkkeltall verneverdige kulturminner. Tilstand	40

Figuroversikt

Figur 1 Årlig tap av SEFRAK-bygninger. Bø i Telemark 4. omdrev	9
Figur 2 Kart over 10 undersøkte kommuner	14
Figur 3 Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger. Fra venstre 1., 2., 3. og 4. omdrev	23
Figur 4 Årlig tap av SEFRAK-bygninger. Fra venstre: 2., 3. og 4. omdrev	23
Figur 5 Tap og tilstand fordelt på sosial miljøsammenheng	27
Figur 6 Akkumulert tap fordelt på SEFRAK bygningstyper. 642 undersøkte i 4. omdrev	29
Figur 7 Tilstand fordelt på SEFRAK bygningstyper. 620 gjenstående i 4. omdrev	29
Figur 8 A-B-C-Endring fordelt på SEFRAK bygningstyper. 620 gjenstående i 4. omdrev	29
Figur 9 Tap. Bolig/våningshus. 2., 3. og 4. omdrev	30
Figur 10 Tap. Driftsbygninger. 2., 3. og 4. omdrev	31
Figur 11 Tap. Mindre uthus. 2., 3. og 4. omdrev	32
Figur 12 Tap. Seter/utmarkshus. 2., 3. og 4. omdrev	33

Ordforklaringer

SEFRAK-bygning

Bygning som inngår i SEFRAK-registeret, som er Riksantikvarens landsdekkende register over bygninger eldre enn 1900, samt yngre bygninger i nordlige områder. Bygningene er digitalt kartfestet via Matrikkelen. SEFRAK-registeret gir ikke vernestatus.

Verneverdig kulturminne

I dette overvåkingsprogrammet: Bygninger regulert til bevaring i hensynssone etter plan- og bygningsloven, bygninger prioritert i kommunale kulturminneplaner og statlig listeførte bygninger, herunder listeførte kirker.

Kommunalt verneverdig kulturminne

I dette overvåkingsprogrammet: Bygninger regulert til bevaring i hensynssone etter plan- og bygningsloven, og bygninger prioritert i kommunale kulturminneplaner.

Listeførte kirker

Kirker som ikke er fredet, men som er vurdert av Riksantikvaren som viktige kulturminner og dermed underlagt særskilte saksbehandlingsregler etter kirkerundskrivet (Rundskriv T-3/00).

Statlig listeført bygning verneklasse 2

Statlig eid bygning som ikke er forskriftsfredet, men som er vurdert som verneverdig i en statlig sektors landsverneplan. Bygningene kan vernes ved reguleringsplan.

Omdrev

Kontrollperioder i overvåkingsprogrammet: Første omdrev (2000-2004), andre omdrev (2005-2009), tredje omdrev (2010-2014) og fjerde omdrev (2015-2019)

Tap

Bygningstap: Når bygningen er borte, sammenrast eller flyttet til annet sted

Tilstand

Bygningsteknisk tilstandsgrad: «Intakt», «Truet» (dårlig teknisk tilstand) eller «Sterkt truet» (svært dårlig teknisk tilstand)

A-B-C-endring

Bygningens endringsgrad: «A-endring» (stor volumendring), «B-endring» (mindre volumendring), «C-endring» (overflateendring)

Annen endring

Bygningsendring: «Deler av hus revet», «Tilbakeført til eldre uttrykk», «Dokumentert stilhistorisk tilbakeført»

Askeladden

Riksantikvarens database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge

1 Sammendrag

I Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram (MOV-program) «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner» følges tap, tilstand og endringer av kulturminner over tid.

Overvåkingsresultatene skal gi en indikasjon på måloppnåelse for de nasjonale miljømålene på kulturminnefeltet, og resultatene skal danne kunnskapsgrunnlag for målrettede tiltak i kulturminneforvaltningen. MOV-programmet gjennomføres ved feltkontroll av verneverdige kulturminner og SEFRAK-bygninger hvert femte år i ti utvalgte kommuner: Bø, Flora, Kautokeino, Melhus, Nittedal, Nord-Aurdal, Saltdal, Samnanger, Sandnes og Tromsø. Fire omdrev er gjennomført til nå: første omdrev (2000-2004), andre omdrev (2005-2009), tredje omdrev (2010-2014) og fjerde omdrev (2015-2019).

Undersøkellesgrunnlag Bø kommune

666 objekter skulle kontrollregistreres i Bø i 2019: 642 SEFRAK-bygninger, 31 verneverdige bygninger og én listeført kirke (delvis overlappende grupper).

Effekten av vern

Undersøkellesresultatene i Bø i 2019 viste at tilstanden var bedre for de verneverdige bygningene enn for SEFRAK-bygninger uten vern. Ingen av de 31 verneverdige bygningene var truet, mens 15 % av 604 SEFRAK-bygninger uten vern var truet.

Samlet resultat SEFRAK-bygninger

642 SEFRAK-bygninger ble undersøkt i Bø i 2019. 3 % var tapt siden 2014, som betyr et årlig gjennomsnittstap på 0,7 %. Tapsandelen har steget i forhold til forrige omdrev. Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger siden SEFRAK-registreringen på 1980-tallet er på 20 %. 11 % av bygningene er truet av forfall og 3 % er sterkt truet. Andelen bygninger i god stand har sunket, fra 93 % i første omdrev til 86 % i fjerde, noe som kan bety økt tapstakt i årene fremover. 3 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene har større volumendringer, 14 % har mindre volumendringer og 28 % har overflateendringer. Endringsandelen har økt i alle omdrev.

Figur 1 Årlig tap av SEFRAK-bygninger. Bø i Telemark 4. omdrev

Ulike bygningstyper

Fire hovedkategorier av SEFRAK-bygninger er undersøkt i Bø: «Bolighus/våningshus», «Driftsbygninger», «Mindre uthus» og «Utmarkshus».

Driftsbygningene i landbruket har høyest tapsandel, både akkumulert (39 %) og i fjerde omdrev isolert (6 %). Utmarkshusene har mest forfall (37 % truet/sterkt truet), slik at man kan forvente økt tapstakt for utmarkshus i årene fremover. Bolighus/våningshus har lavere tapsandel enn gjennomsnittstapet i kommunen, både akkumulert (20 % mot 23 %) og i fjerde omdrev isolert (2 % mot 3 % totalt) og mindre forfall (7 % truet, mot 14 % i gjennomsnitt), men mange av boligene/våningshusene er endret (57 %).

Geografiske variasjoner

I tidligere omdrev har prosentvis tap av SEFRAK-bygninger vært høyere i tettbygde områder av Bø enn i spredtbygde områder, men i fjerde omdrev er det mest tap og forfall i spredtbygde områder.

Venstre: Våningshuset på Brusrud er ett av til sammen 642 SEFRAK-bygninger eldre enn 1900 som ble kontrollregistrert i Bø kommune i 2019. Huset er uendret siden SEFRAK-registreringen på 1980-tallet (08210003068). Høyre: Undersøkelsen omfatter også verneverdige bygninger av nyere dato, slik som denne funksisbygningen i Bøgata i Bø sentrum (165702433). Foto: ÅD/NIKU 2019

31 verneverdige bygninger ble undersøkt i Bø kommune i 2019, blant annet godsterminalen på Bø stasjon (venstre) (165706676) og Lifjell hotell (høyre) (165686322). Foto: ÅD/NIKU 2019

Venstre: Våningshuset på Forberg er ett av til sammen ti fredete bygninger som inngikk i SEFRAK-kontrollen i Bø i 2019. Én av de fredete bygningene var tapt i brann etter lynnedslag. De øvrige ni ble registrert i god stand (08210003082). Høyre: Bø kommune har flere eksempler på godt vedlikeholdte bygninger i sveitserstil, slik som gammelstua på Eikjarud (08210004051). Foto: ÅD/NIKU 2019

2 Innledning

Riksantikvarens miljøovervåking

«Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner» er Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram (MOV-program) for verneverdige kulturminner, som startet opp i år 2000. I programmet følges tap, tilstand og endringer av kulturminner over tid, ved innsamling av registreringsdata i lange tidsserier. Overvåkingsresultatene skal gi indikasjon på måloppnåelse for de nasjonale miljømålene på kulturminnefeltet, samtidig som resultatene skal danne kunnskapsgrunnlag for målrettede tiltak i kulturminneforvaltningen. Riksantikvaren ønsker konkrete anbefalinger for fremtidig kulturminneforvaltning, basert på analyseresultatene.

Eldre bygninger og verneverdige kulturminner

Overvåkingsprogrammet gjennomføres ved feltkontroll av verneverdige kulturminner i ti kommuner: Kautokeino og Nord-Aurdal (2015), Nittedal og Tromsø (2016), Saltdal og Sandnes (2017), Flora og Melhus (2018) og Bø i Telemark og Samnanger (2019). I tillegg til verneverdige kulturminner omfatter programmet et stort antall SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900, slik at undersøkelsen også gir opplysninger om tilstandsutviklingen for den eldre bygningsmassen, uavhengig av verneverdi. Kontrollkommunene skal vise et tverrsnitt av Norge, geografisk og samfunnsmessig.

Tapsårsaker og virkemidler for vern

Riksantikvaren ønsker på denne måten å gjennomføre en bredt anlagt miljøovervåking, for å ta høyde for fremtidige problemstillinger på kulturminnefeltet. På grunnlag av de innsamlete registreringsdataene i overvåkingsprogrammet skal årsaker til bygningstap analyseres, samt forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad belyses. Analyser av tapsårsaker og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad vil bli presentert i programmets sluttrapport i 2020.

Fra «Gamle hus» til «Verneverdige kulturminner»

«Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner» er en videreføring av overvåkingsprogrammet «Gamle hus da og nå 2000-2014», som omfattet SEFRAK-bygninger i 18 kommuner. Fra 2015 ble antallet kommuner redusert til 10, samtidig som programmet ble utvidet til også å omfatte kommunalt verneverdige og statlig listeførte bygninger, herunder listeførte kirker. Fra 2020 vil de 8 kommunene som gikk ut i 4. omdrev tas inn igjen i MOV-programmet.

Kontrollregistrering i Bø kommune

Kontrollregistrering av SEFRAK-bygninger i Bø kommune har blitt gjennomført i 2004, 2009, 2014 og 2019. . Kontrollregistrering av gruppen verneverdige kulturminner ble gjennomført for første gang i 2019.

Rapportens oppbygging

I kapittel 3 presenteres metode for datainnsamling og analyse. Overvåkingsresultatene presenteres i kapittel 4 og 5, og i kapittel 6 presenteres virkemidler for bevaring av kulturminner i Bø kommune.

3 Metode

Datagrunnlaget i overvåkingsprogrammet er innsamlete registreringsdata fra feltkontroll av fire kulturminnegrupper: «SEFRAK-bygninger», «Kommunalt verneverdige kulturminner», «Statlig listeførte bygninger verneklasse 2» og «Listeførte kirker». Feltkontrollen gjennomføres i ti utvalgte kommuner med femårsintervaller.

3.1 SEFRAK-bygninger

«SEFRAK-bygninger» er bygninger som inngår i Riksantikvarens SEFRAK-register. SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner) ledet fra 1975 til 1995 en landsomfattende feltregistrering av alle bygninger eldre enn 1900. I områder der krigshandlinger eller bybranner hadde ødelagt eldre bebyggelse, ble også nyere bygninger registrert. Ca 500 000 objekter ble registrert med foto, kartfesting og oppmåling. Deler av informasjonen ble digitalisert og koblet til Matrikkelen. I 1989 ble SEFRAK nedlagt som sekretariat, og ansvarsområdet ble overført til Riksantikvaren. SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus, men SEFRAK-registeret blir brukt som verktøy i kulturminneforvaltningen og som kulturhistorisk kildemateriale.¹ Fra det opprinnelige antallet på 10 790 SEFRAK-registrerte objekter i de ti kontrollkommunene, ble 3 332 objekter trukket fra ved oppstart av MOV-programmet: 1900-talls bygninger, ruiner og svært utilgjengelige bygninger. Undersøkelsergrunnlaget i første omdrev av MOV-programmet var på 7 458 SEFRAK-bygninger eldre enn 1900. Antall bygninger som undersøkes i fjerde omdrev er 5 629.

Tabell 1 Undersøkelsergrunnlag. SEFRAK-bygninger

KOMMUNE	OPPRINNELIG REG	1900-TALLS	RUINER	UKJENTE	1. OMDREV	2. OMDREV	3. OMDREV	4. OMDREV
Bø	1053	78	151	21	803	692	663	642
Flora	810	18	92	14	686	634	603	576
Kautokeino	81	36	0	5	40	23	20	19
Melhus	1586	91	42	23	1429	1142	1104	1073
Nittedal	525	135	2	37	351	276	260	249
Nord-Aurdal	1832	91	88	303	1350	1177	1115	1069
Saltdal	745	104	147	31	464	391	373	353
Samnanger	921	241	184	28	468	366	345	323
Sandnes	1231	286	128	36	781	546	513	484
Tromsø	2006	794	47	78	1086	934	894	841
TOTALT	10790	1874	881	576	7458	6181	5890	5629

3.2 Kommunalt verneverdige kulturminner

«Kommunalt verneverdige kulturminner» er i dette MOV-programmet definert som bygninger prioritert i kommunens kulturminneplan, samt bygninger regulert til bevaring i hensynssone etter plan- og bygningsloven (pbl § 12-7.6, tidl § 25.6). Hensynssone bevaring brukes for å verne objekter og områder som har lokal og regional kulturminneverdi.

Kommunalt verneverdige kulturminner ble implementert i overvåkingsprogrammet fra og med andre året av fjerde omdrev (2016). For Kautokeino og Nord-Aurdal, som ble undersøkt i 2015, vil kommunalt verneverdige kulturminner bli implementert fra femte omdrev. Antall kommunalt verneverdige kulturminner vil være variabelt. Ved hvert nytt omdrev skal undersøkelsergrunnlaget utvides med objekter som har blitt vernet eller prioritert siden forrige omdrev. Objekter som har mistet vernestatus siden forrige omdrev, skal tas med videre i undersøkelsen.

¹ Riksantikvarens hjemmeside, lest 24.02.16: <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret>

3.3 Statlig listeførte bygninger

Undersøkelsergrunnlaget i MOV-programmet omfatter 12 statlig listeførte bygninger verneklasse 2, alle i Tromsø kommune. Dette er statlig eide bygninger som ikke er forskriftsfredet, men som er vurdert som verneverdige i den statlige sektorens landsverneplan. I forbindelse med arbeidet med statlige landsverneplaner har alle statlige sektorer vurdert sine eiendommer med hensyn til kulturhistorisk verdi. Eiendommene med høyest verneverdi er plassert i verneklasse 1 og er forskriftsfredet av Riksantikvaren.² Statlig listeførte bygninger verneklasse 2 er eiendommer som sektoren vurderer som verneverdige og vil verne på annen måte. Riksantikvaren har oppfordret kommunene og de statlige sektorene til å samarbeide om å gi bygninger i verneklasse 2 et formelt vern gjennom kommuneplan og reguleringsplan.

3.4 Listeførte kirker

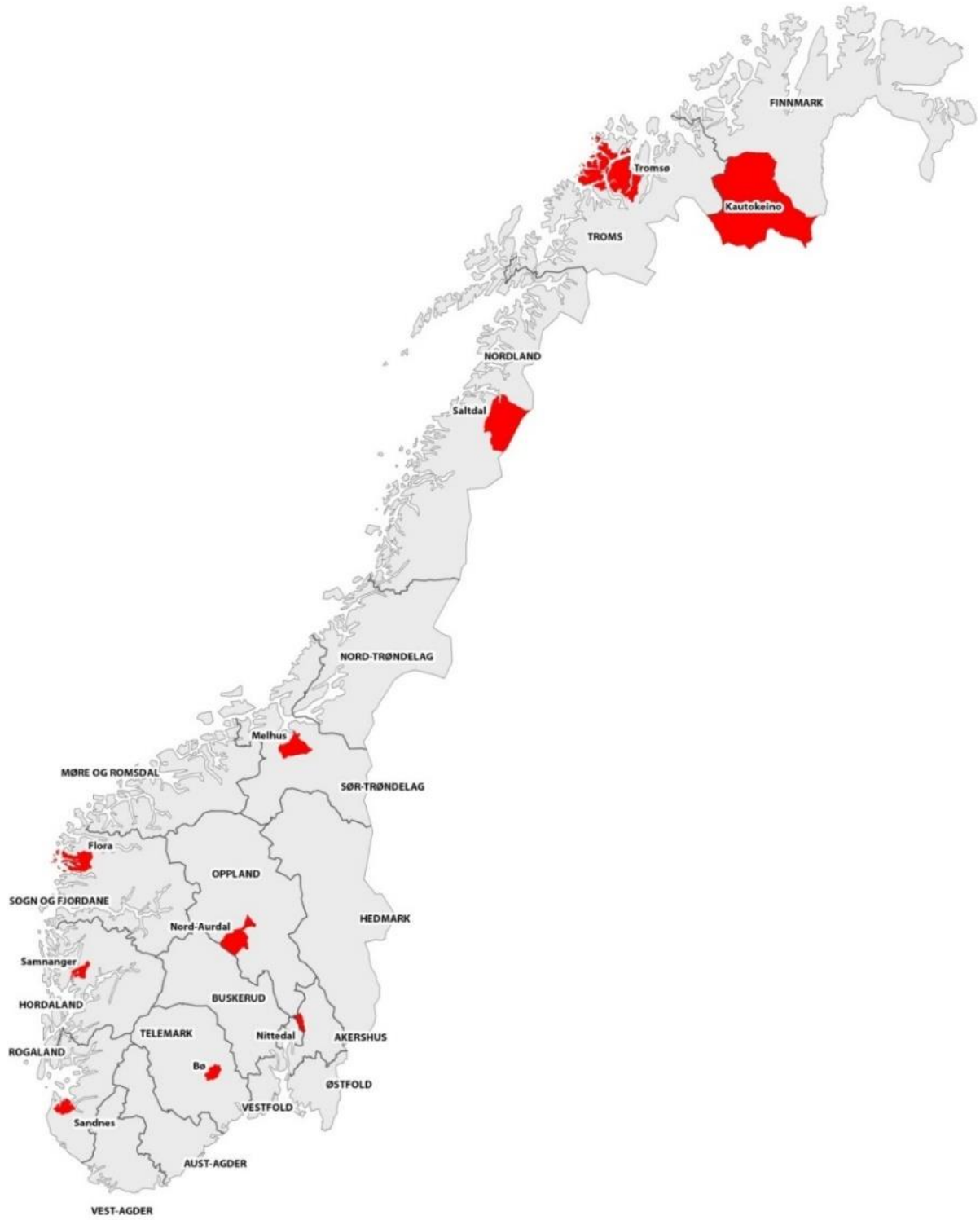
Undersøkelsergrunnlaget i MOV-programmet omfatter 19 listeførte kirker, fordelt på ni kommuner. Listeførte kirker er kirker som ikke er fredet etter kulturminneloven, men som er vurdert av Riksantikvaren som viktige kulturminner. De listeførte kirkene er underlagt særskilte saksbehandlingsregler i henhold til kirkerundskrivet.³ Blant annet skal Riksantikvaren uttale seg i saker som gjelder bygningsmessige endringer av listeførte kirker, før biskopen fatter vedtak etter kirkeloven. Listeførte kirker omfatter alle kirker bygd mellom 1650 og 1850, og en del kirker oppført etter 1850.

Tabell 2 Undersøkelsergrunnlag. Listeførte kirker

KOMMUNE	BYGNINGS NR	ASKELOADEN ID	LISTEFØRT KIRKE	FØR/ETTER 1850
Bø	165679687	83994-1	Bø kyrkje, Bø i Telemark	1850-
Flora	176628685	84076-1	Eikefjord kyrkje	1650-1850
Melhus	184496941	84694-3	Hølonde kirke	1650-1850
Melhus	184528053	84631-3	Horg kirke	1850-
Melhus	184539284	84169-2	Flå kirke, Sør-Trøndelag	1650-1850
Melhus	184567334	84936-2	Melhus kirke	1850-
Nittedal	151068235	85136-2	Nittedal kirke	1850-
Nord-Aurdal	158022575	85015-1	Strand kyrkje, Svenes i Nord-Aurdal	1650-1850
Nord-Aurdal	158025671	85478-2	Skrautvål kyrkje	1650-1850
Nord-Aurdal	158071266	83813-1	Aurdal kirke	1650-1850
Saltdal	188763677	85929-1	Øvre Saltdal kirke	1850-
Saltdal	188781705	85364-3	Saltdal kirke	1850-
Samnanger	194727836	85366-3	Samnanger kyrkje	1850-
Sandnes	170085434	84704-3	Høyland kirke	1650-1850
Sandnes	170182324	84692-1	Høle kyrkje	1850-
Tromsø	190603881	84091-1	Elverhøy kirke	1650-1850
Tromsø	190771458	84575-3	Hillesøy kirke	1850-
Tromsø	190658880	85670-1	Tromsø domkirke	1850-
Tromsø	190686078	85668-1	Tromsdalen kirke, Ishavskatedralen	1850-

² FOR-2011-11-09-1088: Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, kap 1

³ Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet

Figur 2 Kart over 10 undersøkte kommuner

3.5 Utvalgte kommuner

De ti kontrollkommunene utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde og skal vise et tverrsnitt av Norge. Utvalget er gjort av Riksantikvaren, med utgangspunkt i SSBs kommunekarakteristikker.⁴

Tabell 3 10 kommuner. Karakteristikk og hovednæringer

KOMMUNE	FYLKE	KARAKTERISTIKK	NÆRING
Bø	Telemark	Østlandet, innland, regionsenter	Jordbruk, skogbruk, skoler, turisme
Flora	Sogn og Fjordane	Vestlandet, kyst, innland, by	Industri, oppdrettsnæring
Kautokeino	Finnmark	Nord-Norge, innland, samisk	Reindrift, reinproduksjon
Melhus	Sør-Trøndelag	Midt-Norge, innland, bynært	Arbeidspending, landbruk, service
Nittedal	Akershus	Østlandet, innland, bynært	Industri, service, skogbruk
Nord-Aurdal	Oppland	Østlandet, innland	Landbruk, service, turisme
Saltdal	Nordland	Nord-Norge, innland, kyst	Industri, handel, jordbruk, service, skoler
Samnanger	Hordaland	Vestlandet, kyst, bynært	Arbeidspending, industri, jordbruk
Sandnes	Rogaland	Sørvest-Norge, kyst, innland, by	Handel, industri, jordbruk, service
Tromsø	Troms	Nord-Norge, kyst, innland, by	Handel, offentlig virksomhet, service

Tabell 4 Folketall og befolkningsutvikling. Kommunevis oversikt

Folketallene er hentet fra SSBs statistikkbank.⁵ Folketall for 2040 tilsvarende SSBs beregning av fremskrevet folketall ved middels nasjonal vekst. Folketallene gjelder for de individuelle kontrollårene i hver kommune. Befolkningsutviklingen er beregnet av NIKU. Folketall for Nittedal i 1. omdrev er utelatt, fordi dette tidsintervallet avviker fra de øvrige.

KOMMUNE	KONTROLLÅR	1. OMD	+/-	2. OMD	+/-	3. OMD	+/-	4. OMD	+/-	FREMSKREVET 2040
Bø	2004/09/14/19	5200	6 %	5500	6 %	5834	11 %	6460	38 %	8049
Flora	2003/08/13/18	11392	0 %	11408	3 %	11697	2 %	11944	14 %	13321
Kautokeino	2000/05/10/15	3150	-5 %	2997	-2 %	2935	-1 %	2914	-10 %	2653
Melhus	2003/08/13/18	13579	6 %	14457	8 %	15679	6 %	16546	31 %	20543
Nittedal	1994/06/11/16	-	-	19722	7 %	21165	8 %	22857	39 %	29339
Nord-Aurdal	2000/05/10/15	6500	-1 %	6442	-1 %	6402	1 %	6466	8 %	6910
Saltdal	2002/07/12/17	4863	-4 %	4688	0 %	4710	0 %	4703	-7 %	4393
Samnanger	2004/09/14/19	2300	4 %	2400	2 %	2436	1 %	2463	5 %	2554
Sandnes	2002/07/12/17	54929	10 %	60507	12 %	67814	12 %	76169	54 %	104244
Tromsø	2001/06/11/16	59000	8 %	63596	7 %	68239	8 %	73480	23 %	83728

3.6 Tidsintervaller

Kontrollregistreringen startet i år 2000 og gjennomføres hvert femte år, med to kommuner i året i fast syklus.⁶ SEFRAK-bygninger kontrollregistreres for fjerde gang, de øvrige for første gang.

Tabell 5 Tidsintervaller for kontrollregistrering i MOV-programmet

KOMMUNE	SEFRAK REG	CA ANTALL ÅR	1. OMD	ANTALL ÅR	2. OMD	ANTALL ÅR	3. OMD	ANTALL ÅR	4. OMD
Bø	1984-1988	18	2004	5	2009	5	2014	5	2019
Flora	1991-1993	11	2003	5	2008	5	2013	5	2018
Kautokeino	1980-1988	15	2000	5	2005	5	2010	5	2015
Melhus	1978-1992	18	2003	5	2008	5	2013	5	2018
Nittedal	1973-1974	20	1994	12	2006	5	2011	5	2016
Nord-Aurdal	1977-1990	17	2000	5	2005	5	2010	5	2015
Saltdal	1983-1996	12	2002	5	2007	5	2012	5	2017
Samnanger	1979-1986	21	2004	5	2009	5	2014	5	2019
Sandnes	1979-1984	20	2002	5	2007	5	2012	5	2017
Tromsø	1978-1993	16	2001	5	2006	5	2011	5	2016

⁴ Statistisk sentralbyrås hjemmeside, lest 28.03.19: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

⁵ Statistisk sentralbyrå (SSB): <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

⁶ Unntaket er Nittedal kommune, hvor første kontrollregistrering ble gjennomført i 1994, og andre i 2006

3.7 Registreringsparametere

Ved feltkontroll registreres bygningenes status, tapsårsak, tilstand og endring.

Registreringsparameterne ble definert ved oppstart av MOV-programmet i år 2000, og supplert ved oppstart av tredje omdrev i 2010.

Tabell 6 Registreringsparametere

STATUS	
Tapt	Med tap menes at bygningen fysisk sett er borte eller at forfallet er kommet så langt at bygningen må anses som tapt. Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Flytting til annet sted.
Endret	Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen.
Uendret	Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen.
Står	Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være fotokvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være utilgjengelig eller under oppussing/ombygging.
Gjenoppstått	Hus som har vært midlertidig tatt ned og lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som er satt opp i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng.

TAPSÅRSAK	
Brent/naturkatastrofe	
Falt i ruin	
Flytting	Med unntak av flytting innen et snevert geografisk område, for eksempel gårdstunet.
Forfall/opprydding	
Offentlig vedtak	Offentlig vedtak/ planvedtak.
Riving	
Ukjent	Hvis tapsårsaken ikke kan fastslås med høy grad av sikkerhet, registreres tapsårsak som ukjent.

TILSTAND	
Intakt	Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.
Truet	Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.
Sterkt truet	Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.

ABC-ENDRING	
A-endring	Stor volumendring. Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelige volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet.
B-endring	Liten volumendring. Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet.
C-endring	Overflateendring. Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningsselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekkning som bølgeblekk, eternitplater, asbestplater, aluminiumsplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme type som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfeller ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.

ANNEN ENDRING	
Deler av hus revet	En typisk endring er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen.
Tilbakeført til eldre uttrykk	Tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.
Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag.

Tilstand

Tilstandsvurderingen er basert på bygningens beskaffenhet på registreringstidspunktet og skal ikke være påvirket av andre forhold, som forfall og gjengroing i omgivelsene. «Truet» ble innført som supplerende registreringsalternativ til «Sterkt truet» fra tredje omdrev. Denne endringen kan ha medført avvik i resultatene i tredje og fjerde omdrev, sammenlignet med de første omdrevene. Resultatene kan tyde på at det nå skal mer til for å registrere en bygning som «Intakt».

ABC-endring

Endringsgrad vurderes på bakgrunn av svart-hvitt-foto på skjemaene fra den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Tap av autentisitet på detaljnivå, ved skifting av elementer av nyere dato eller ved noenlunde uendret visuelt uttrykk, registreres ikke som endring. Uviss eller ukjent endringsgrad registreres som «Står».

Annen endring

Fra tredje omdrev ble registrering av endring supplert med alternativene «Deler av bygning revet», «Tilbakeført til eldre uttrykk» og «Dokumentert stilhistorisk tilbakeført». Alle endrete bygninger blir registrert med ABC-endring, mens de nye kategoriene blir registrert i tillegg. Bygningene vil bare unntaksvis bli registrert som «Dokumentert stilhistorisk tilbakeført», ettersom slike opplysninger i praksis krever kildesøk og intervju med eier, som ikke inngår i feltkontrollen i MOV-programmet.

Venstre: Ved feltkontrollen i 2014 ble denne stua registrert som uendret, sammenlignet med SEFRAK-registreringen på 1980-tallet. Høyre: I 2019 var huset istandsatt. Inngangspartiet var utvidet med full takhøyde, og huset ble registrert som B-endret (mindre volumendring) (08210007049). Foto: RM/NIKU 2014 og ÅD/NIKU 2019

Venstre: Skogstua på Årmodt ble registrert som uendret og truet i 2014. Høyre: I 2019 var huset istandsatt og det ble registrert som intakt (god teknisk tilstand). Takteking, panel og vinduer var fornyet, og nytt inngangsparti var tilbygd, slik at huset ble registrert med B-endring (mindre volumendring) (08210008153). Foto: ÅD/NIKU 2014 og 2019

3.8 Vurderingsparametere

I resultatanalysen blir registreringsdata for tap, endring og tilstand relatert til ulike bygningstyper og kategorier av samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, geografiske områder og planstatus.

Planstatus er innhentet i kontrollåret fra kommunenes planavdeling og planinnsyn, eller Askeladden. Planstatus for de undersøkte bygningene er registrert fra og med tredje omdrev i kategoriene «Fredet», «Regulert til bevaring», «Prioritert i kulturminneplan», «NB!-område» og «LNFR-område». Hvert objekt kan være omfattet av flere typer vern. I analysen er høyeste vern er gitt tellende verdi.

De øvrige parameterne er basert på opplysninger og systematikken i SEFRAK-registeret, hvor bygningene er registrert med tallkoder for en rekke underkategorier.⁷ Bygningstypene er standardiserte for alle kommunene og fanger ikke opp lokale bygningsbenevnninger. Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng refererer til bygningens opprinnelige funksjon og formål. Geografiske områder (vedlegg) er definert etter kretsinnstillingen i SEFRAK-registeret.

Tabell 7 Vurderingsparametere. Bygningstyper

BYGNINGSTYPE	KATEGORI	BYGNINGSTYPE	KATEGORI
Bolig/våningshus	Bolig	Sjøhus/naust	Fyr m.m.
-	Våningshus	-	Naust, sjøbu
Bygård	Bygård	-	Rorbu
Driftsbygninger	Driftsbygning	-	Sjøhus, brygge
-	Fjøs, stall, låve	Øvrige hustyper	Bygdemagasin, telthus, tollbu
Mindre uthus	Sidebygning	-	Forretningsbygg
-	Stabbur, loft	-	Forsamlingshus
-	Uthus knyttet til bolig/bygård	-	Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé mm
-	Andre mindre uthus i/nær tunet	-	Hytte
Seter/utmarkshus	Koie	-	Kirke, kapell
-	Kvern, sag	-	Kommunehus
-	Seterbu/sel	-	Kraftstasjon, transformatorstasjon
-	Seterfjøs	-	Næringsbygg
-	Seterløe	-	Skole/internat
-	Utløe, sommerfjøs	-	Stasjonsbygning
-	Andre hus i utmark	-	Sykehus, pleiehjem
-	Andre hus på setra	-	Ukjent
		-	Annet

Tabell 8 Vurderingsparametere. Samfunnssektor og Sosial miljøsammenheng

SAMFUNNSSEKTOR	SEFRAK TALLKODE	SOSIAL MILJØSAMMENHENG	SEFRAK TALLKODE
Fast bosetting uten næringstilknytning	200	Arbeider, husmann, tjenestemann	30-39
Industri/merkantil virksomhet	400-500	Bonde	25
Landbruk, fiske, fangst	100	Embetsverk, institusjon	10-19
Andre sektorer	300, 600-900	Fisker	26

⁷ Riksantikvaren 1979 (2. utg.): Registrering av faste kulturminner i Norge. C Kodeliste for registrering av hus, rubrikk 12, 14, 28

3.9 Feltarbeid, databearbeiding og datalagring

Datainnhenting

Registrering av tap, tapsårsak, tilstand og endring blir gjennomført ved feltkontroll i barmarksesongen. Feltregistreringen er utvendig og visuell. Alle objektene blir fotografert. Alle registreringsdata blir innført i en felles Excel-tabell (MOV-tabellen), sammen med grunndata fra Matrikkelen, SEFRAK-registeret og andre databaser. Foto av de undersøkte kulturminnene merkes med SEFRAK-nummer, bygningsnummer eller adresse. Foto av de listeførte kirkene merkes med navn på kommune og kirke. Feil kartfestinger meldes til Riksantikvaren, som gjennomfører kartretting.

Kartverk

Som grunnlag for feltregistrering og analyser lager NIKU digitale kartverk i ArcGIS for hver kommune, basert på kartgrunnlag fra Kartverket. Data for de undersøkte kulturminnene legges inn sammen med detaljerte kartdata (FKB) for kommunene. De undersøkte SEFRAK-bygningene kartfestes ved hjelp av objektenes unike SEFRAK-ID. SEFRAK-ID-ene i MOV-tabellen kobles mot eksisterende digital kartfesting av SEFRAK-bygninger i Matrikkelen. Kartuttrekket er levert av Riksantikvaren. Statlig listeførte bygninger, listeførte kirker og kommunalt verneverdige bygninger kartfestes ved hjelp av bygningsnummer. Verneverdige kulturminner uten bygningsnummer lokaliseres ved hjelp av kartverk i ulike databaser, som Askeladden, Kulturminnesøk, kommunenes kartløsninger, Se eiendom, eller ved muntlig informasjon. Disse objektene kartfestes individuelt ved innlegging i Askeladden.

Databearbeiding

Det innsamlete datamaterialet analyseres ved hjelp av fast definerte registreringsparametere og vurderingsparametere. Analyseresultatene fremkommer ved bearbeiding i Excel.

Datalagring

Registreringsdata og foto lagres hos Riksantikvaren og NIKU. Alle undersøkte objekter, med status- og tilstandsdata, blir lagt i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Intensjonen er at Askeladden skal være en felles database for faste kulturminner med alle typer vern, og at den skal kunne fungere som verktøy for kommunenes oppfølging av verneverdige kulturminner.

80 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Bø kommune ligger i spredtbygde områder (venstre). I tidligere omdrev har det vært høyest bygningstap og mest forfall i tettbygde områder (høyre), men denne tendensen har snudd. Ved feltkontrollen i fjerde omdrev ble det registrert mest tap og forfall i spredtbygde områder (4 % tap og 15 % truet, mot 3 % tapt og 11 % truet i tettbygde områder) (08210005047 og 08210011049). Foto: ÅD/NIKU 2019

3.10 Datagrunnlag Bø kommune 4. omdrev

Undersøkelsesgrunnlaget i Bø i 2019 besto av 666 objekter:

- 642 SEFRAK-bygninger eldre enn 1900 (hvorav 7 kommunalt verneverdige)
- Én listeført kirke
- 30 kommunalt verneverdige kulturminner (7 inngår i SEFRAK-kontrollen)

De 30 kommunalt verneverdige objektene i Bø er bygninger regulert til bevaring i hensynssoner etter plan- og bygningsloven.⁸ Hensynssonene omfatter følgende områder:

- Deler av Bøgata i Bø sentrum
- Bø togstasjon og Borgjabrua
- Lifjell hotell
- Oterholt/Kvennøya, dvs området rundt Bø museum

Undersøkelsesgrunnlaget i Bø kommune i 2019 omfattet 642 SEFRAK-bygninger eldre enn 1900. I følge SEFRAK-registeret har 96 % av disse bygningene opprinnelig vært tilknyttet landbruket. 558 av de undersøkte SEFRAK-bygningene ligger innenfor LNFR-områder (08210006141). Foto: ÅD/NIKU 2019

⁸ Bø kommune, digitalt planregister, lest 16.04.19: http://webhotel3.gisline.no/WebPlan_0821/

4 Resultat – verneverdige kulturminner

31 verneverdige kulturminner (regulert til bevaring/listeført kirke) ble undersøkt. Undersøkelseresultatene i Bø i 2019 viste at tilstanden var gjennomsnittlig bedre for de verneverdige kulturminnene enn for SEFRAK-bygninger uten tilsvarende vern. Ingen av de verneverdige kulturminnene var truet, mens 15 % av SEFRAK-bygningene uten vern var truet.

Tabell 9 Tilstand for verneverdige kulturminner og SEFRAK-bygninger uten vern

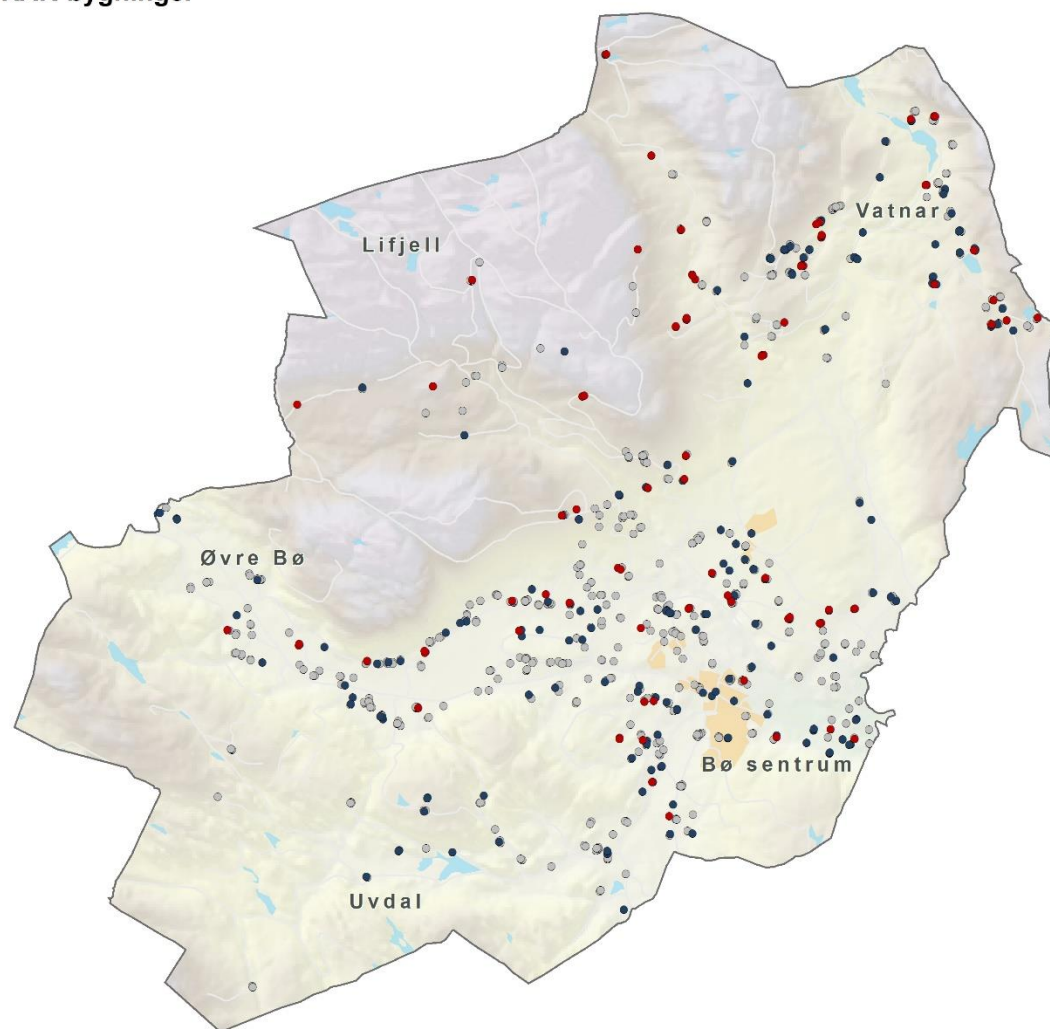
KULTURMINNEGRUPPE	UNDERSØKT 4. OMD	TRUET/STERKT TRUET	%
Fredete bygninger	9	0	-
Verneverdige kulturminner	31	0	-
SEFRAK-bygninger uten vern	604	89	15 %

Bø kyrkje er statlig listeført. Det betyr at den er vurdert av Riksantikvaren som et viktig kulturminne og er underlagt særskilte saksbehandlingsregler. Blant annet skal Riksantikvaren uttale seg i saker som gjelder bygningsmessige endringer. Foto: ÅD/NIKU 2019

Bø i Telemark - SEFRAK-bygninger

- Truet
- Tap 1.-4. omdrev
- Intakt

0 2,25 4,5 km

Kartgrunnlag: Kartverket og Riksantikvaren

5 Resultat – SEFRAK-bygninger

I dette kapittelet presenteres resultat basert på innsamlete registreringsdata fra fire omdrev med kontrollregistrering i Bø kommune. Tap, tilstand og endring blir analysert mot bygningstype, geografisk område, samfunnssektor og sosial miljøsammenheng. (Detaljert resultat i vedlegg 2)

5.1 Tap pr omdrev

642 SEFRAK-bygninger ble undersøkt i Bø i fjerde omdrev. 3 % var tapt. Den høye tapsandelen på 14 % i første omdrev refererer til et tidsintervall som var ca fire ganger så langt som femårsintervallene i de følgende omdrevene, ettersom SEFRAK-registreringen i Bø foregikk på 1980-tallet.

Tabell 10 Tap av SEFRAK-bygninger. 1.-4. omdrev

SEFRAK-BYGNINGER	1. OMDREV	2. OMDREV	3. OMDREV	4. OMDREV
Antall undersøkte	803	692	663	642
Antall tap	111	29	21	22
Tap pr omdrev	14 %	4 %	3 %	3 %
Akkumulert tap	14 %	17 %	20 %	23 %

5.2 Akkumulert tap

Av de 803 SEFRAK-bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget for Bø ved oppstart av første omdrev, er til sammen 183 tapt, slik at det akkumulerte tapet er på 23 %.

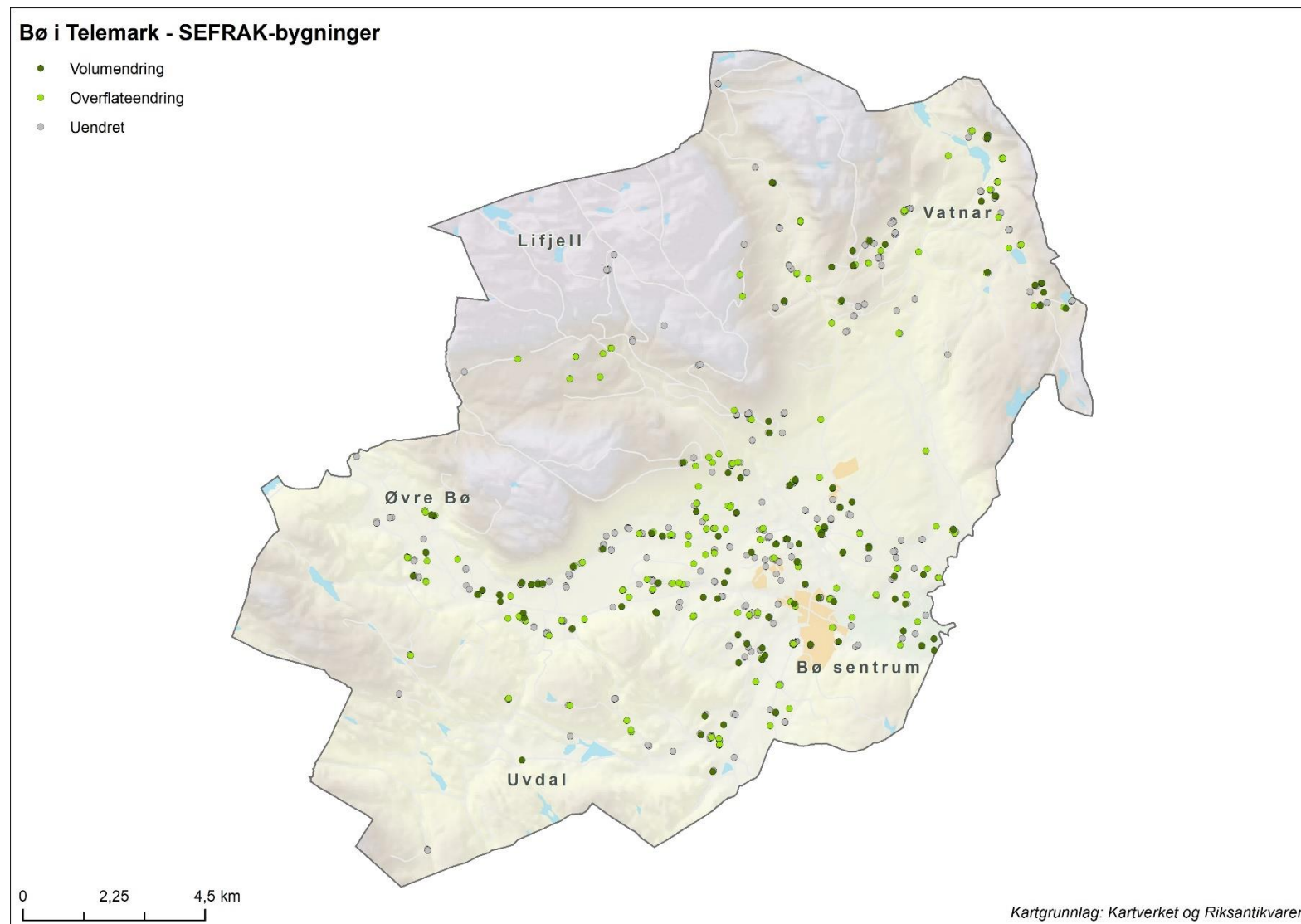
Figur 3 Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger. Fra venstre 1., 2., 3. og 4. omdrev

5.3 Årlig tap

Gjennomsnittlig årlig tap av SEFRAK-bygninger i Bø kommune var på 0,7 % i fjerde omdrev. Til sammenligning var det årlige tapet på 0,8 % i andre omdrev og 0,6 % i tredje omdrev.

Figur 4 Årlig tap av SEFRAK-bygninger. Fra venstre: 2., 3. og 4. omdrev

5.4 Tapsårsaker

8 av totalt 22 SEFRAK-bygninger som var tapt i Bø kommune i fjerde omdrev, var revet. 4 var falt i ruin, og 2 hadde brent ned. For de øvrige 8 bygningstapene ble tapsårsaken registrert som ukjent, fordi feltkontrollen er utvendig og visuell, og ikke basert på intervju med eier.

5.5 Tilstand

Av 620 gjenstående SEFRAK-bygninger i Bø er 11 % i dårlig teknisk tilstand (truert) og bærer preg av manglende vedlikehold over lengre tid, mens 3 % er i svært dårlig teknisk tilstand (sterkt truert). Andelen bygninger i god stand har sunket fra 93 % i første omdrev til 86 % i fjerde omdrev.

Tabell 11 Truete/sterkt truete SEFRAK-bygninger. 1.-4. omdrev

SEFRAK-BYGNINGER	1. OMDREV	2. OMDREV	3. OMDREV	4. OMDREV
Antall gjenstående	692	663	642	620
Truert	7 %	8 %	9 %	11 %
Sterkt truert	Ikke registrert	Ikke registrert	2 %	3 %
Intakt	93 %	92 %	89 %	86 %

5.6 A-B-C-endring

3 % av 620 gjenstående SEFRAK-bygninger har større volumendringer (A-endring) og 14 % har mindre volumendringer (B-endring). 28 % har overflateendringer (C-endring), som er endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, f.eks. ved utskifting av panel, takteking og vinduer/listverk. Andelen endrete SEFRAK-bygninger har økt gradvis gjennom hele overvåkingsprogrammet (21 %, 27 %, 40 % og 45 % fra første til fjerde omdrev).

Tabell 12 A-B-C-endring – SEFRAK-bygninger. 1.-4. omdrev

SEFRAK-BYGNINGER	1. OMDREV	2. OMDREV	3. OMDREV	4. OMDREV
Antall gjenstående	692	663	642	620
A-endring	1 %	1 %	3 %	3 %
B-endring	6 %	8 %	12 %	14 %
C-endring	14 %	18 %	25 %	28 %
Står/ukjent endringsgrad	6 %	6 %	2 %	-
Endret totalt	21 %	27 %	40 %	45 %
Uendret	74 %	67 %	59 %	55 %

5.7 Annen endring

I tillegg til endringsgraden registreres det om deler av bygningen er revet eller om den er tilbakeført til eldre uttrykk. Det skal også registreres om bygningen er dokumentert stilhistorisk tilbakeført. Dette vil kun unntaksvis fanges opp i feltkontrollen, som ikke er basert på intervju med eier.

- I fjerde omdrev er det registrert 9 tilfeller hvor deler av SEFRAK-bygningen er revet
- 3 av SEFRAK-bygningene i Bø ble registrert som tilbakeført til eldre uttrykk
- Ingen av bygningene ble registrert som dokumentert stilhistorisk tilbakeført

Tabell 13 Annen endring – SEFRAK-bygninger. 4. omdrev

ANNEN ENDRING	BOLIGHUS, VÅNINGSHUS	DRIFTSBYGNINGER	MINDRE UTHUS	ANDRE HUSTYPER	TOTALT
Deler av hus revet	4	3	1	1	9
Tilbakeført til eldre uttrykk	3				3

Venstre: A-endring registreres ved tilbygg som dominerer det opprinnelige volumet, slik som dette våningshuset, hvor fløyen til høyre er av nyere dato (08210009054). Høyre: B-endring registreres ved mindre volumendringer, som det tilbygde inngangspartiet på dette våningshuset (08210009113). Av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø er 3 % registrert med A-endringer og 14 % med B-endringer. Foto: ÅD/NIKU 2019

28 % av SEFRAK-bygningene i Bø er registrert med C-endringer, mens 55 % er uendret. Overflateendringer, som ny type taktekkning, registreres som C-endring, mens maling og skifte av panel og taktekkning i samme stil som før, ikke regnes som endring. Stabburet over ble registrert som uendret i tredje omdrev (venstre) og C-endret i fjerde omdrev (høyre), pga ny taktekkning. De øvrige endringene var i samme stil som før (08210008012). Foto: ÅD/NIKU 2014 og 2019

Venstre: Våningshuset på Brenne er tilbakeført til sveitserstil og er registrert som B-endret og «tilbakeført til eldre uttrykk» (08210004024). Høyre: Et eldre tilbygg med saltak er revet og erstattet med nytt tilbygg med pulttak. Bygningen er registrert med B-endring og «deler av hus revet» (08210008034). Foto: ÅD/NIKU 2019

5.8 Sosial miljøsammenheng

Det har vært mer tap og forfall av bygninger med «Arbeider, husmann og tjenestemann», enn med «Bonde» som opprinnelig sosial miljøsammenheng (akkumulert tap: 30 % mot 18 %, og forfall: 20 % mot 13 %).

Figur 5 Tap og tilstand fordelt på sosial miljøsammenheng

SEFRAK-BYGNINGER	ARBEIDER, HUSMANN, TJENESTEMANN	BONDE
Undersøkt 1.omdrev	193	483
Akkumulert tap	30 %	18 %
Gjenstående	135	394
Truet/sterkt truet	20 %	13 %

5.9 Geografiske variasjoner

I tidligere omdrev har tapet av SEFRAK-bygninger i Bø vært høyere i tettbygde enn i spredtbygde områder, men tendensen har snudd. I fjerde omdrev er det mest tap i spredtbygde områder (4 %, mot 3 % i tettbygde). Spredtbygde områder har også høyest andel bygninger truet av forfall.

Tabell 14 Tap og tilstand fordelt på geografiske områder i Bø. SEFRAK-bygninger

SEFRAK-BYGNINGER	SPREDTBYGDE	TETTBYGDE	TOTALT
Undersøkt	630	173	803
Tapt 1. omdrev	13 %	18 %	14 %
Tapt 2. omdrev	4 %	4 %	4 %
Tapt 3. omdrev	3 %	4 %	3 %
Tapt 4. omdrev	4 %	3 %	3 %
Akkumulert tap	22 %	27 %	23 %
Gjenstående	493	127	620
Truet/sterkt truet	15 %	11 %	14 %

En stor del (80 %) av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø kommune ligger i spredtbygde områder (08210003082).
Foto: ÅD/NIKU 2019

5.10 Bygningstyper

SEFRAK-bygningene i Bø er inndelt i fire hovedkategorier: «Bolighus/våningshus», «Driftsbygninger», «Mindre uthus», «Utmarkshus». Hovedkategoriene består av flere bygningstyper.

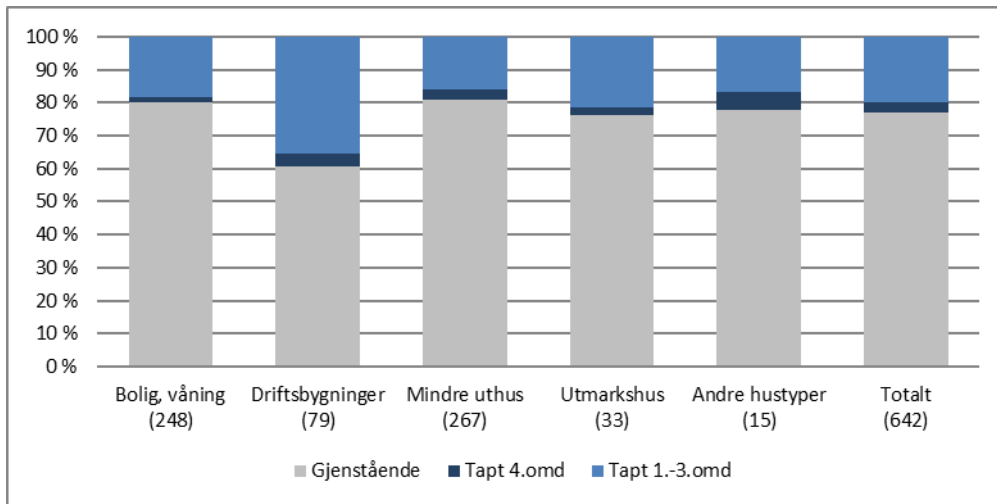
Av de undersøkte bygningskategoriene i Bø er det de store driftsbygningene i landbruket som har høyest tapsandel, både akkumulert og i fjerde omdrev isolert. Utmarkshusene er bygningskategorien med mest forfall, noe som betyr at man kan forvente økt tapstakt for utmarksbygningene i årene fremover. Bolighus/våningshus har lavere tapsandel enn gjennomsnittstapet i kommunen, både akkumulert og i fjerde omdrev isolert, og mindre forfall. En relativt høy andel av boligene er endret.

Tabell 15 Tap, tilstand og endring for bygningskategorier i SEFRAK

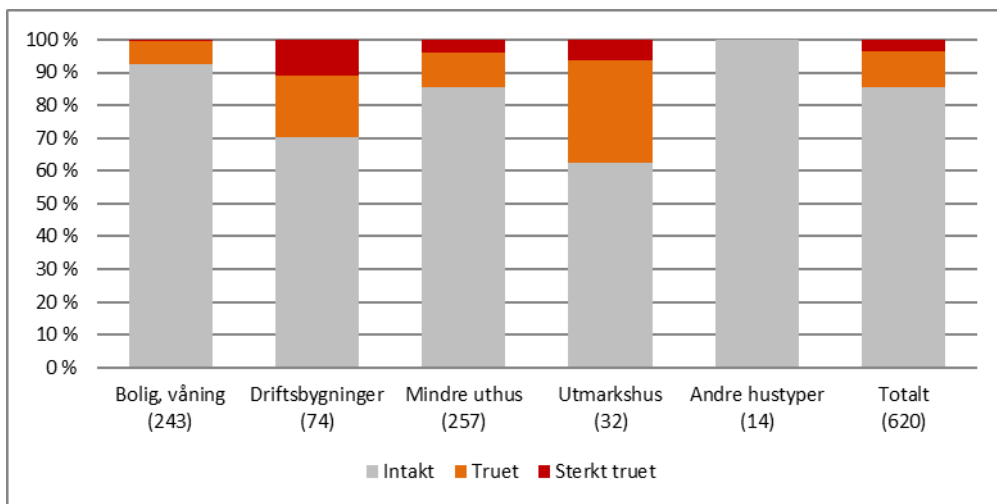
SEFRAK-BYGNINGER	BOLIG/VÅNINGSHUS	DRIFTS-BYGNINGER	MINDRE UTHUS	UTMARKSHUS	ANDRE HUSTYPER	TOTALT
Undersøkt	303	122	318	42	18	803
Andel av totalt	38 %	15 %	40 %	5 %	2 %	100 %
Tapt 1. omdrev	10 %	29 %	12 %	14 %	-	14 %
Tapt 2. omdrev	5 %	7 %	2 %	8 %	6 %	4 %
Tapt 3. omdrev	4 %	2 %	2 %	-	12 %	3 %
Tapt 4. omdrev	2 %	6 %	4 %	3 %	7 %	3 %
Akkumulert tap	20 %	39 %	19 %	24 %	22 %	23 %
Gjenstående	243	74	257	32	14	620
Andel av totalt	39 %	12 %	41 %	5 %	2 %	100 %
Truet	7 %	19 %	11 %	31 %	-	11 %
Sterkt truet	0 %	11 %	4 %	6 %	-	3 %
A-endring	6 %	5 %	0 %	-	-	3 %
B-endring	24 %	14 %	5 %	3 %	14 %	14 %
C-endring	27 %	30 %	28 %	25 %	50 %	28 %
Endret totalt	57 %	49 %	33 %	28 %	64 %	45 %

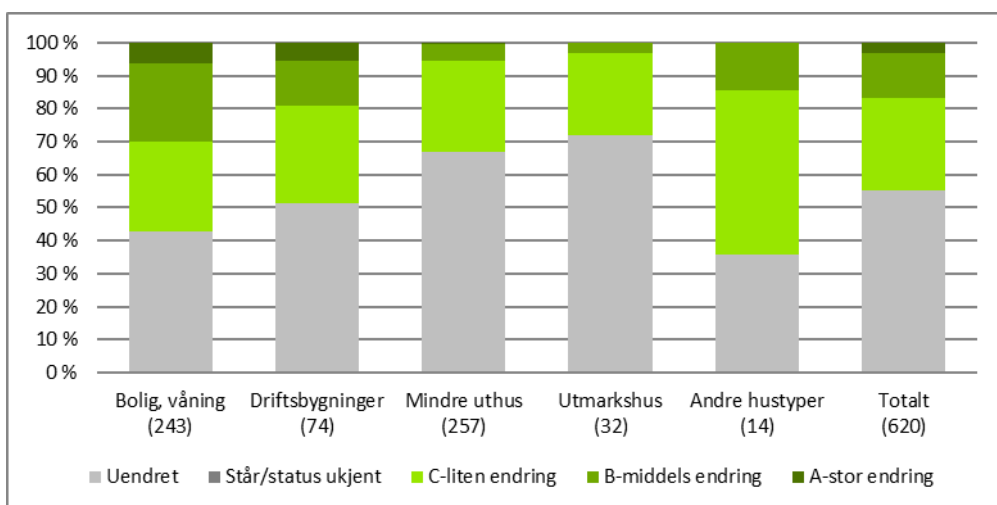
Venstre: Bolighus/våningshus har lav tapsandel (2 %) og få av de gjenstående er truet (7 %), men en relativt høy andel av boligene og våningshusene er endret (57 %) (08210004003). Høyre: Utmarkshusene utgjør kun 5 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø kommune. 37 % av disse bygningene er truet av forfall (08210008004). Foto: ÅD/NIKU 2019

Figur 6 Akkumulert tap fordelt på SEFRAK bygningstyper. 642 undersøkte i 4. omdrev

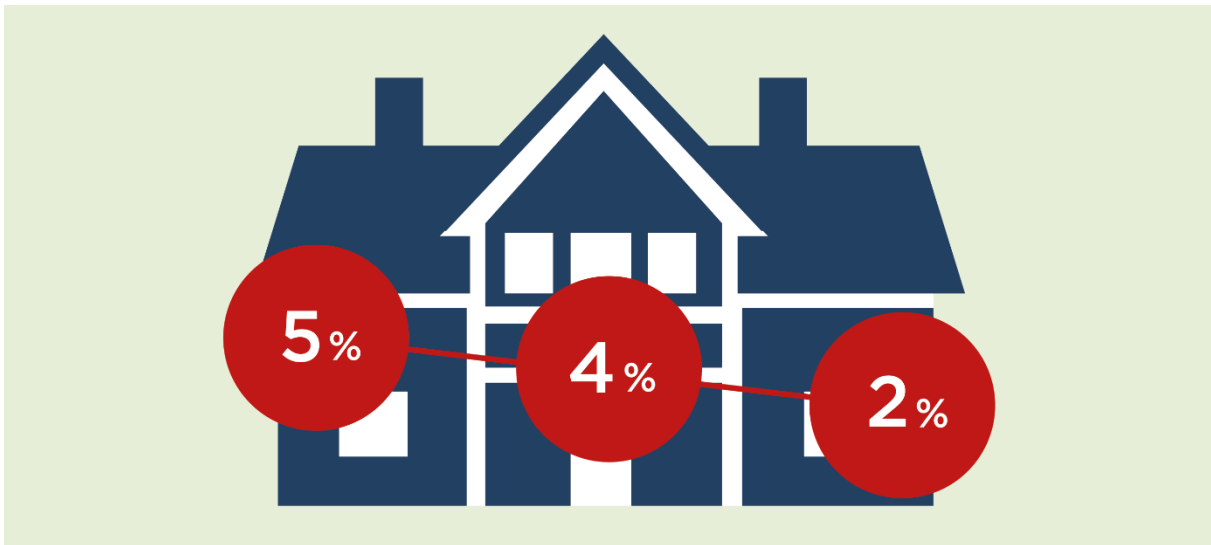

Figur 7 Tilstand fordelt på SEFRAK bygningstyper. 620 gjenstående i 4. omdrev

Figur 8 A-B-C-Endring fordelt på SEFRAK bygningstyper. 620 gjenstående i 4. omdrev

5.11 Bolig/våningshus

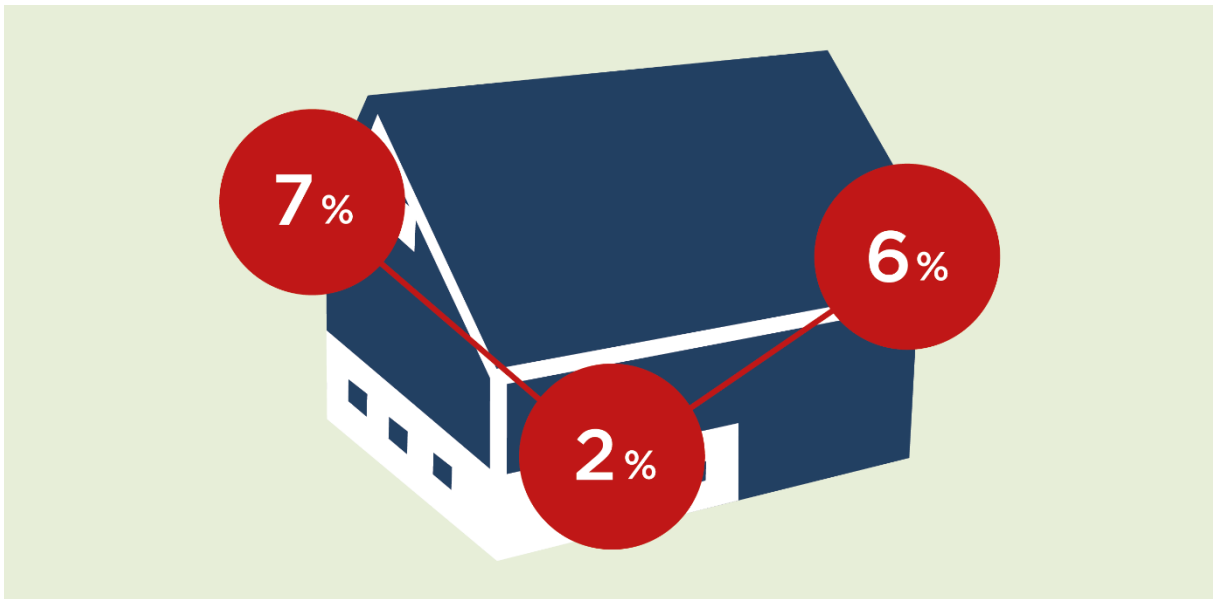
Figur 9 Tap. Bolig/våningshus. 2., 3. og 4. omdrev

Bolighus/våningshus utgjør 39 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø. Av totalt 303 boliger/våningshus i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 20 % tapt (10 %, 5 %, 4 % og 2 % i første til fjerde omdrev). Andelen tapte bolighus/våningshus i Bø ligger litt under gjennomsnittstapet i kommunen, både i fjerde omdrev isolert (2 % mot 3 %) og akkumulert tap (20 % mot 23 %). Andelen truete/sterkt truete boliger er også noe lavere enn gjennomsnittet for alle bygningstyper (7 % mot 14 %), mens andelen endrete boliger er høyere enn gjennomsnittet for alle bygningstyper (57 % mot 45 %).

Boliger/våningshus utgjør 39 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø. Bygningskategorien hadde 2 % tap i fjerde omdrev. En relativt lav andel var truete (7 %), men en høy andel var endret (57 %). Våningshuset over er registrert med C-endring (overflateendring) og i god teknisk tilstand (08210008011). Foto: ÅD/NIKU 2019

5.12 Driftsbygninger

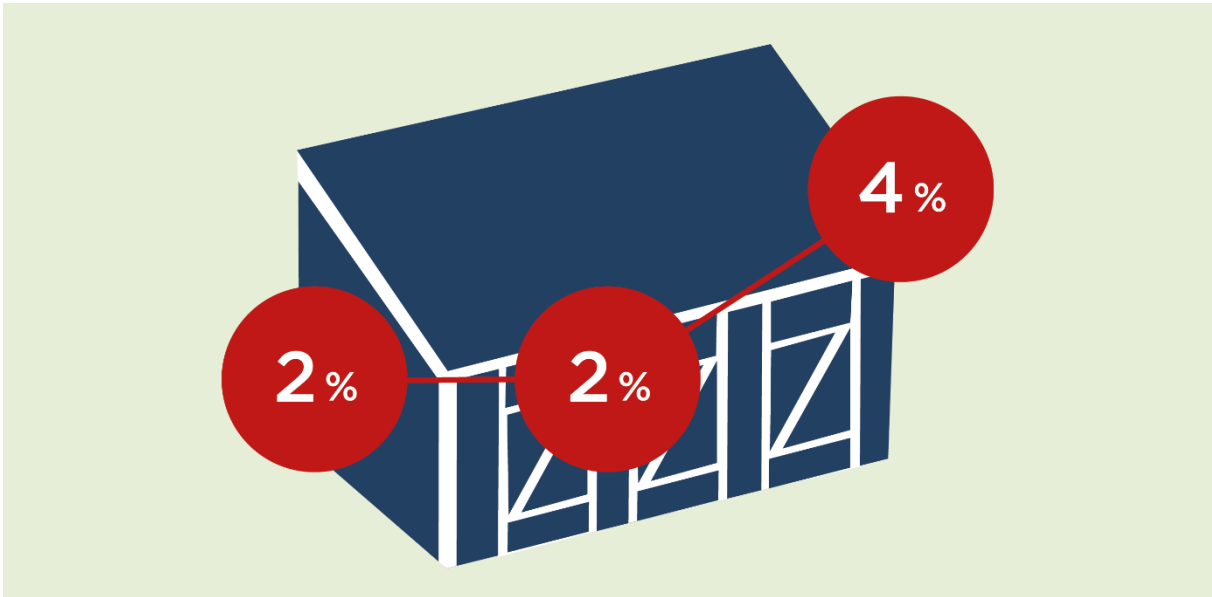
Figur 10 Tap. Driftsbygninger. 2., 3. og 4. omdrev

Driftsbygninger utgjør 12 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø. Av totalt 122 driftsbygninger i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 39 % tapt (29 %, 7 %, 2 % og 6 % i første til fjerde omdrev). Akkumulert tap av driftsbygninger er høyere enn gjennomsnitt for alle bygningstyper (39 % mot 23 % totalt), og også tapsandelen i fjerde omdrev isolert er høyere enn gjennomsnittstapet for alle bygningstyper (6 % mot 3 % totalt). Andelen truede driftsbygninger er høy (19 % truet og 11 % sterkt truet), mens andelen endrete bare ligger litt over gjennomsnittet for alle bygningstyper (49 % mot 45 % totalt).

Mer enn en tredel av driftsbygningene i Bø som ble SEFRAK-registrert på 1980-tallet er tapt (39 %). Fem driftsbygninger var tapt i fjerde omdrev, og 22 av 74 gjenstående var truet av forfall. Denne driftsbygningen ble registrert i god stand og med C-endring (overflateendring) (08210003019). Foto: ÅD/NIKU 2019

5.13 Mindre uthus

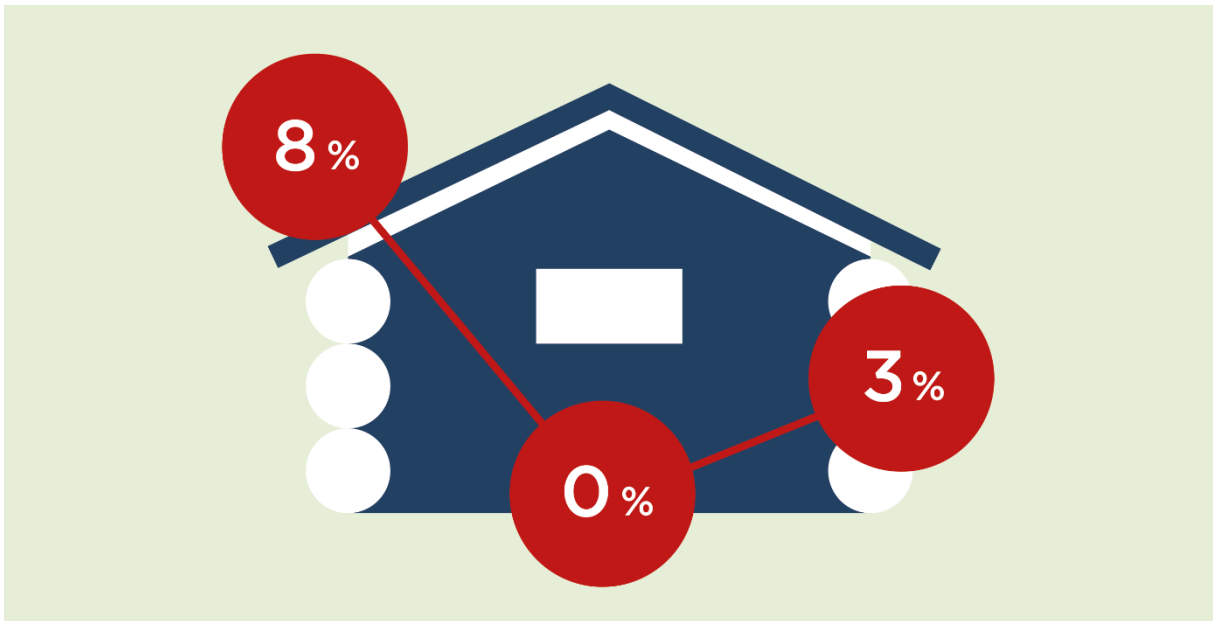
Figur 11 Tap. Mindre uthus. 2., 3. og 4. omdrev

Mindre uthus i og nær tunet utgjør 41 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø. Av totalt 318 mindre uthus i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 19 % tapt (12 %, 2 %, 2 % og 4 % i første til fjerde omdrev). De mindre uthusene har lavest akkumulert tapsandel av de undersøkte bygningstypene i Bø, men 15 % av de gjenstående er truet/sterkt truet. Andelen endrete ligger under gjennomsnittet for alle bygningstyper i Bø (33 % mot 45 % i gjennomsnitt). Stabburene har lavere akkumulert tapsandel enn de øvrige mindre uthusene (10 % mot 31 %) og lavere andel som er truet av forfall (10 % mot 28 %)

Mindre uthus er bygningskategorien med lavest akkumulert tap (19 %), men 15 % av de gjenstående er truet. Stabburene har lavere tapsandel og mindre forfall enn de øvrige mindre uthusene (08210004023). Foto: ÅD/NIKU 2019

5.14 Seter/utmarkshus

Figur 12 Tap. Seter/utmarkshus. 2., 3. og 4. omdrev

Utmarkshus utgjør kun 5 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Bø. Av totalt 42 utmarkshus i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 10 tapt (24 %), hvorav ett var tapt i fjerde omdrev. Tolv av de gjenstående utmarkshusene er truet/sterkt truet (37 %). Andelen endrete er lavere enn gjennomsnittet for alle bygningstyper (28 % mot 45 %).

33 SEFRAK-registrerte utmarkshus ble undersøkt i Bø i fjerde omdrev. Ett var tapt, og 12 av de gjenstående var truet av forfall. Relativt få av utmarkshusene er endret (28 %), sammenlignet med de øvrige bygningskategoriene. Seterbua på Krossmyrene er istandsatt med nye takplater og er registrert med C-endring (overflateendring) og god bygningsteknisk tilstand (08210010037). Foto: ÅD/NIKU 2019

Bygningstiljøet ved Borgjabrua (over) og Bø stasjon (under) er regulert til bevaring i hensynssoner etter plan- og bygningsloven. Foto: ÅD/NIKU 2019

6 Virkemidler for vern

I Bø kommune er kulturminnefeltet organisert under Avdeling for kultur og fritid. SEFRAK-skjemaer for Bø finnes hos fylkeskommunen og er tilgjengelig i Riksantikvarens BraArkiv.

Kommuneplan

I arealdelen til Kommuneplan for Bø heter det at i områder hvor det kan tillates spredt bolig- og næringsbebyggelse må det dokumenteres at tiltaket ikke kommer i konflikt med automatisk fredet eller vedtaksfredet kulturminne eller kulturmiljø. Det påpekes også at Telemark fylkeskommune skal behandle søknad om riving eller vesentlig endring av bygninger eldre enn 1850 (kml § 25).⁹

Kommunedelplan for kunst og kultur

I Kommunedelplan for kunst og kultur fremheves det som ett av flere hovedmål at Bø kommune skal bidra til forvaltning og formidling av vår felles kulturarv for fremtiden. I planen heter det at det er viktig for Bø kommune å ta ansvar for bevaring og synliggjøring av både eldre kulturarv og nyere tids kulturminner. Videre heter det at en godt forankret kulturminneplan kan styrke bruken av kulturminnene som grunnlag for utvikling, identitet og verdiskaping lokalt.¹⁰

Kulturminneplan

Gjeldende kulturminneplan for Bø kommune er en interkommunal plan for Bø og Sauherad, vedtatt i 2016. I kulturminneplanen slås det fast at kommunen, gjennom samfunns- og arealplanleggingen, har en nøkkelrolle når det gjelder å sikre kulturminner. Plan- og bygningsloven blir fremhevet som det viktigste hjelpemiddelet i denne sammenhengen. Kulturminneplanen peker på verdien av å ta vare på et representativt utvalg av kulturminner. Det fremheves at kommunen må gjøre en aktiv vurdering av forsvarlig bruk, og at man kan sikre bygninger mot forfall ved å legge til rette for at bygninger ikke står tomme.¹¹

Fredete bygninger

10 av de undersøkte bygningene i Bø i 2019 var fredet etter kulturminneloven. Én av disse bygningene var tapt i brann. De øvrige 9 ble registrert i god stand.

Bygninger regulert til bevaring

30 av de undersøkte bygningene var regulert til bevaring i hensynssoner etter plan- og bygningsloven.¹² Følgende hensynssoner er opprettet: Deler av Bøgata i Bø sentrum, Bø togstasjon og Borgjebraua, Lifjell hotell, Oterholt/Kvennøya, som er området rundt Bø museum.¹³ Alle de undersøkte bygningene i disse hensynssonene var i god stand.

Bygninger i LNRF-områder

558 av de undersøkte bygningene lå i LNRF-områder (ifølge kommuneplanregisteret i Norge digitalt). LNRF-områder er landbruks-, natur- og friluftsområder, hvor det kun er tillatt med bygge- og anleggsvirksomhet som har direkte tilknytning til landbruk eller stedbunden næring.¹⁴ 17 av bygningene i LNRF-områder var tapt (3 %), og 79 av de gjenstående var truet/sterkt truet (15 %).

⁹ Bø kommune: Føresegner og retningslinjer til kommuneplanens arealdel. Bø kommune 2015-2027, s 11, 15

¹⁰ Bø kommune: Kommunedelplan for kunst og kultur 2015-2027, s 8

¹¹ Bø og Sauherad kommunar: Interkommunal kulturminneplan for Bø og Sauherad 2016-2028, s 3, 5, 6

¹² LOV-2008-06-27-71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 12-7 nr 6

¹³ Bø kommune, digitalt planregister, lest 16.04.19: http://webhotel3.gjislino.no/WebPlan_0821/

¹⁴ LOV-2008-06-27-71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 11-7 nr 5

Kilder

- Broe, Unni og Solrun Skogstad, 2007: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Bø kommune, Telemark fylke 2004
- Broe, Unni og Solrun Skogstad, 2010: Gamle hus da og nå 2004-2009. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Bø kommune, Telemark fylke 2009, 2. omverv
- Bø kommune: Føresegner og retningslinjer til kommuneplanens arealdel 2015-2027
- Bø kommune: Kommunedelplan for kunst og kultur 2015-2027
- Bø og Sauherad kommunar: Interkommunal kulturminneplan for Bø og Sauherad 2016-2028
- Dammann, Åse, 2015: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Bø kommune. Telemark fylke 2014. 3. omdrev. NIKU Rapport 78
- Dammann, Åse, 2015: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i 18 kommuner. Sammenendragsrapport for Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2000-2014. NIKU Rapport 82
- FOR-2011-11-09-1088: Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, kap 1
- LOV-1978-06-09-50: Lov om kulturminner (kulturminneloven)
- LOV-2008-06-27-71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
- NB!-registeret på Riksantikvarens hjemmeside: <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>
- Riksantikvaren 1979 (2. utgave): Registrering av faste kulturminner i Norge. C Kodeliste for registrering av hus, rubrikk 28
- Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden
- Riksantikvaren BraArkiv: SEFRAK-registreringen i Bø. SEFRAK-skjemaer og foto
- Riksantikvaren: Gamle hus da og nå – kontrollregistrering Bø kommune 2004, 2009, 2014. Foto og rådata
- Riksantikvaren: Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – kontrollregistrering Bø kommune 2019. Foto og rådata
- Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no/Tema/Miljoeovervaaking>
- Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret>
- Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet: Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø
- Statens kartverk, Geovekst: Kartgrunnlag
- Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikbanken>

Vedlegg 1: Geografiske områder 10 kommuner

Tabell 16 Geografiske kategorier 10 kommuner

BØ	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
			Sentrum	5-6
			Periferi	1-4, 7-11

FLORA	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Florelandet/Brandsøya	301-318		
	Eikefjord/Bru (fjordene)	101-119		
	Kinn (øyene)	201-208		

KAUTOKEINO	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Galanito	2	Tettbygd	1
	Lappoluobbal	6	Spredtbygd	2-7
	Mazé	7		
	Mieronjævre	4		
	Soattefielbma	5		
	Kautokeino	1		

MELHUS	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Flå	13-15	Melhus kommunesenter	3-5, 11
	Horg	16-24	Øvrige tettbygd	9, 13, 18, 22, 26
	Hølonnda	25-30	Spredtbygd	1-2, 6-8, 10, 12, 14-17, 19-21, 23-25, 27-30
	Melhus	1-12		

NITTEDAL	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Øvre Hakadal	17-18	Tettbygd	2, 9, 12
	Nittedal for øvrig	2-15	Spredtbygd	4-7, 13-18

NORD-AURDAL	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Aurdal kirkesogn	18-23	Tettbygd	9-10, 15-16, 18
	Skrautvål kirkesogn	12-13	Spredtbygd	1-8, 11-14, 17, 19-23
	Svenes kirkesogn	3-4, 6-9		
	Tingnes kirkesogn	10-11, 14-17		
	Tisleidalen kirkesogn	5		
	Ulnes kirkesogn	1-2		

SALTDAL	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Nedre Saltdal	101-115	Tettbygd	105, 208
	Øvre Saltdal	201-209	Spredtbygd	101-104, 107-207, 209

SANDNES	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Høle	31-34	Tettbygd	1, 9, 17, 27
	Høyland	5-25, 35-36	Spredtbygd	5-8, 10-14, 19-26, 28-36
	Riska	26-30		

SAMNANGER	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
			Tysse tettsted	9
			Spredtbygd	1-8, 10

TROMSØ	OMRÅDER	SEFRAK-KRETS	TETT/SPREDTBYGD	SEFRAK-KRETS
	Gamle Tromsø by	102-127	Tettbygd	102-1501, 2030-2060, 4104
	Hillesøy	4101-4306	Spredtbygd	1502-2020, 2070-4103, 4201-4508
	Tromsøysund	202-3202, 4001-4005, 4401-4508		
	Ullsfjord	3301-3308		

Vedlegg 2: Detaljert resultat SEFRAK-bygninger Bø kommune

Tabell 17 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Bygningstyper

BYGNINGSTYPER	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjenstående	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Truet	Sterkt truet		
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt																
Bolig	2	0	-	2	0	-	2	0	-	2	0	-	2	1	50 %	0	-	1	50 %	0	-	0	-	0	0 %	0	-
Våningshus	301	31	10 %	270	13	5 %	257	11	4 %	246	5	2 %	241	138	57 %	15	6 %	57	24 %	66	27 %	0	-	17	7 %	1	0,4 %
Bolighus, våningshus	303	31	10 %	272	13	5 %	259	11	4 %	248	5	2 %	243	139	57 %	15	6 %	58	24 %	66	27 %	0	-	17	7 %	1	0,4 %
Driftsbygning	41	11	27 %	30	1	3 %	29	0	-	29	3	10 %	26	14	54 %	2	8 %	5	19 %	7	27 %	0	-	5	19 %	1	4 %
Fjøs, stall, låve	81	24	30 %	57	5	9 %	52	2	4 %	50	2	4 %	48	22	46 %	2	4 %	5	10 %	15	31 %	0	-	9	19 %	7	15 %
Driftsbygninger i tunet	122	35	29 %	87	6	7 %	81	2	2 %	79	5	6 %	74	36	49 %	4	5 %	10	14 %	22	30 %	0	-	14	19 %	8	11 %
Andre mindre uthus i/nær tunet	27	5	19 %	22	3	14 %	19	1	5 %	18	1	6 %	17	5	29 %	0	-	0	-	5	29 %	0	-	6	35 %	2	12 %
Sidebygning	110	20	18 %	90	2	2 %	88	5	6 %	83	5	6 %	78	31	40 %	0	-	12	15 %	19	24 %	0	-	12	15 %	7	9 %
Stabbur, loft	181	14	8 %	167	1	1 %	166	0	-	166	4	2 %	162	49	30 %	1	1 %	1	1 %	47	29 %	0	-	9	6 %	1	1 %
Mindre uthus i/nær tunet	318	39	12 %	279	6	2 %	273	6	2 %	267	10	4 %	257	85	33 %	1	0,4 %	13	5 %	71	28 %	0	-	27	11 %	10	4 %
Andre hus på setra	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	0 %	0	-
Seterbu/sel	17	3	18 %	14	1	7 %	13	0	-	13	0	-	13	6	46 %	0	-	1	8 %	5	38 %	0	-	2	15 %	0	-
Seterfjøs	10	2	20 %	8	1	13 %	7	0	-	7	0	-	7	2	29 %	0	-	0	-	2	29 %	0	-	3	43 %	1	14 %
Seterløe	4	0	-	4	0	-	4	0	-	4	0	-	4	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	2	50 %	1	25 %
Utløe, sommerfjøs	10	1	10 %	9	1	11 %	8	0	-	8	1	13 %	7	1	14 %	0	-	0	-	1	14 %	0	-	3	43 %	0	-
Hus i utmark, seter	42	6	14 %	36	3	8 %	33	0	0 %	33	1	3 %	32	9	28 %	0	-	1	3 %	8	25 %	0	-	10	31 %	2	6 %
Annet	2	0	-	2	0	-	2	2	100 %	0	0	-	0	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-
Forretningsbygg	6	0	-	6	0	-	6	0	-	6	1	17 %	5	4	80 %	0	-	1	20 %	3	60 %	0	-	0	-	0	-
Forsamlingshus	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	1	100 %	0	-	0	-	1	100 %	0	-	0	-	0	-
Hotell, gjestgiveri, skystasjon, kafé	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	1	100 %	0	-	0	-	1	100 %	0	-	0	-	0	-
Næringsbygg	4	0	-	4	0	-	4	0	-	4	0	-	4	1	25 %	0	-	0	-	1	25 %	0	-	0	-	0	-
Skole	4	0	-	4	1	25 %	3	0	-	3	0	-	3	2	67 %	0	-	1	33 %	1	33 %	0	-	0	-	0	-
Andre hustyper	18	0	-	18	1	6 %	17	2	12 %	15	1	7 %	14	9	64 %	0	-	2	14 %	7	50 %	0	-	0	-	0	-
Totalt	803	111	14 %	692	29	4 %	663	21	3 %	642	22	3 %	620	278	45 %	20	3 %	84	14 %	174	28 %	0	-	68	11 %	21	3 %

Tabell 18 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Sosial miljøsammenheng

SOSIAL MILJØSAMMENHENG	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjenstående	Endret totalt	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Truet	Sterkt truet			
	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%			0	%	0	%	0	%	0	%			0	%	
Annen næringsdrivende	12	1	8 %	11	0	-	11	0	-	11	2	18 %	9	5	56 %	0	-	2	22 %	3	33 %	0	-	0	-	0	-
Arbeider, husmann, tjenestemann	193	32	17 %	161	11	7 %	150	10	7 %	140	5	4 %	135	62	46 %	3	2 %	15	11 %	44	33 %	0	-	19	14 %	8	6 %
Bonde	483	57	12 %	426	11	3 %	415	10	2 %	405	11	3 %	394	172	44 %	15	4 %	57	14 %	100	25 %	0	-	39	10 %	11	3 %
Embetsverk, institusjon	14	0	-	14	1	7 %	13	0	-	13	0	-	13	5	38 %	0	-	1	8 %	4	31 %	0	-	0	-	0	-
Ukjent	101	21	21 %	80	6	8 %	74	1	1 %	73	4	5 %	69	34	49 %	2	3 %	9	13 %	23	33 %	0	-	10	14 %	2	3 %
Totalt	803	111	14 %	692	29	4 %	663	21	3 %	642	22	3 %	620	278	45 %	20	3 %	84	14 %	174	28 %	0	0 %	68	11 %	21	3 %

Tabell 19 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Samfunnssektor

SAMFUNNSSEKTOR	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjenstående	Endret totalt	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Truet	Sterkt truet			
	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%			0	%	0	%	0	%	0	%			0	%	
Andre sektorer	8	0	-	8	1	13 %	7	0	-	7	0	-	7	5	71 %	0	-	1	14 %	4	57 %	0	-	0	-	0	-
Fast bosetting uten næringstilknytning	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	0	-	1	1	100 %	0	-	1	100 %	0	-	0	-	0	-	0	-
Industri, merkantil virksomhet	11	0	-	11	0	-	11	0	-	11	1	9 %	10	5	50 %	0	-	1	10 %	4	40 %	0	-	0	-	0	-
Landbruk, fiske, fangst	774	108	14 %	666	27	4 %	639	21	3 %	618	21	3 %	597	266	45 %	20	3 %	81	14 %	165	28 %	0	-	66	11 %	21	4 %
Ukjent	9	3	33 %	6	1	17 %	5	0	-	5	0	-	5	1	20 %	0	-	0	-	1	20 %	0	-	2	40 %	0	-
Totalt	803	111	14 %	692	29	4 %	663	21	3 %	642	22	3 %	620	278	45 %	20	3 %	84	14 %	174	28 %	0	-	68	11 %	21	3 %

Tabell 20 Detaljert resultat SEFRAK-bygninger. Spredtbygd/tettbygd

SPREDTBYGD	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjenstående	Endret totalt	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Truet	Sterkt truet			
	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%	Undersøkt	Tapt	%			0	%	0	%	0	%	0	%			0	%	
Spredtbygd	630	80	13 %	550	24	4 %	526	15	3 %	511	18	4 %	493	223	45 %	15	3 %	65	13 %	143	29 %	0	-	56	11 %	19	4 %
Tettbygd	173	31	18 %	142	5	4 %	137	6	4 %	131	4	3 %	127	55	43 %	5	4 %	19	15 %	31	24 %	0	-	12	9 %	2	2 %
Totalt	803	111	14 %	692	29	4 %	663	21	3 %	642	22	3 %	620	278	45 %	20	3 %	84	14 %	174	28 %	0	-	68	11 %	21	3 %

Vedlegg 3: Nøkkeltall 10 kommuner

Tabell 21 Nøkkeltall SEFRAK-bygninger 10 kommuner. Tap 1.-4. omdrev

KOMMUNE	1. OMD	TAP			CA ÅR	CA TAP 5 ÅR	CA ÅRLIG TAP	2. OMD	TAP			ÅR	ÅRLIG TAP	3. OMD	TAP			ÅRLIG TAP	4. OMD	TAP			ÅRLIG TAP
Bø	803	111	14 %	18	31	4 %	6	1 %	692	29	4,2 %	5	6	0,8 %	663	21	3,2 %	0,6 %	642	22	3,4 %	0,7 %	
Flora	686	52	8 %	11	24	3 %	5	1 %	634	31	4,9 %	12	3	0,4 %	603	27	4,5 %	0,9 %	576	42	7,3 %	1,5 %	
Kautokeino	40	17	43 %	15	6	14 %	1	3 %	23	3	13,0 %	5	1	2,6 %	20	1	5,0 %	1,0 %	19	1	5,3 %	1,1 %	
Melhus	1429	287	20 %	18	80	6 %	16	1 %	1142	38	3,3 %	5	8	0,7 %	1104	31	2,8 %	0,6 %	1073	35	3,3 %	0,7 %	
Nittedal	351	75	21 %	20	19	5 %	4	1 %	276	16	5,8 %	5	3	1,2 %	260	11	4,2 %	0,8 %	249	5	2,0 %	0,4 %	
Nord-Aurdal	1350	173	13 %	17	51	4 %	10	1 %	1177	62	5,3 %	5	12	1,1 %	1115	46	4,1 %	0,8 %	1069	33	3,1 %	0,6 %	
Saltdal	464	73	16 %	12	30	7 %	6	1 %	391	18	4,6 %	5	4	0,9 %	373	20	5,4 %	1,1 %	353	12	3,4 %	0,7 %	
Samnanger	468	102	22 %	21	24	5 %	5	1 %	366	21	5,7 %	5	4	1,1 %	345	22	6,4 %	1,3 %	323	17	5,3 %	1,1 %	
Sandnes	781	235	30 %	20	59	8 %	12	2 %	546	33	6,0 %	5	7	1,2 %	513	29	5,7 %	1,1 %	484	21	4,3 %	0,9 %	
Tromsø	1086	152	14 %	16	48	4 %	10	1 %	934	40	4,3 %	5	8	0,9 %	894	53	5,9 %	1,2 %	841	48	5,7 %	1,1 %	
TOTALT	7458	1277	17 %		370	5 %	74	1 %	6181	291	4,7 %		55	0,9 %	5890	261	4,4 %	0,9 %	5629	236	4,2 %	0,8 %	

Tabell 22 Nøkkeltall SEFRAK-bygninger 10 kommuner. Tap, tilstand og endring 4. omdrev

KOMMUNE	4. OMD	TAP		ÅRLIG TAP	GJENSTÅENDE	ENDRET	A-ENDRING	B-ENDRING	C-ENDRING	STÅR	TRUET	STERKT TRUET						
Bø	642	22	3,4 %	0,7 %	620	278	45 %	20	3 %	84	14 %	174	28 %	0	68	11 %	21	3 %
Flora	576	42	7,3 %	1,5 %	534	277	52 %	10	2 %	78	15 %	189	35 %	7	78	15 %	18	3 %
Kautokeino	19	1	5,3 %	1,1 %	18	1	6 %	0	0	1	6 %	0	0	0	7	39 %	4	22 %
Melhus	1073	35	3,3 %	0,7 %	1038	559	54 %	41	4 %	223	21 %	295	28 %	7	123	12 %	33	3 %
Nittedal	249	5	2,0 %	0,4 %	244	166	68 %	20	8 %	63	26 %	83	34 %	6	12	5 %	12	5 %
Nord-Aurdal	1069	33	3,1 %	0,6 %	1036	380	37 %	31	3 %	100	10 %	249	24 %	11	175	17 %	54	5 %
Saltdal	353	12	3,4 %	0,7 %	341	152	45 %	6	2 %	63	18 %	83	24 %	0	39	11 %	4	1 %
Samnanger	323	17	5,3 %	1,1 %	306	183	60 %	12	4 %	61	20 %	110	36 %	6	35	11 %	3	1 %
Sandnes	484	21	4,3 %	0,9 %	463	290	63 %	7	2 %	102	22 %	181	39 %	11	42	9 %	8	2 %
Tromsø	841	48	5,7 %	1,1 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	67	8 %	20	3 %
TOTALT	5629	236	4,2 %	0,8 %	5393	2772	51 %	173	3 %	952	18 %	1647	31 %	69	646	12 %	177	3 %

Tabell 23 Nøkkeltall verneverdige kulturminner. Tilstand

KOMMUNE	Undersøkt	Truet	%
Bø	31	0	0
Flora	107	4	4 %
Kautokeino	0	0	0
Melhus	77	11	14 %
Nittedal	81	3	0
Nord-Aurdal	3	0	0
Saltdal	15	0	0
Samnanger	65	6	9 %
Sandnes	248	19	8 %
Tromsø	290	4	1 %
TOTALT	917	47	5 %

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 81/2019

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt.
14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00